

УДК: 373.2+37.0113-051+37.015.31

Олексій Анатолійович Листонад,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті обґрунтовано особливості педагогічної творчості вихователя дошкільного навчального закладу. Доведено, що творчість вихователя дошкільного навчального закладу є складною, різнобічною, інтеграційною діяльністю, метою якої є досягнення оптимальних результатів у вихованні і навчанні дітей дошкільного віку, що досягається шляхом пошуку неординарних, оригінальних і продуктивних способів розв'язання проблем професійної діяльності у дошкільному навчальному закладі.

Ключові слова: педагогічна творчість, дитина дошкільного віку, вихователь, дошкільний навчальний заклад.

Дошкільний вік – це сенситивний період спонтанного, інтуїтивного пошуку сфери творчості, у якій особистість може реалізувати свій потенціал. Дітям дошкільного віку від природи властива емоційність та чутливість до образних вражень, багатство та кольоровість уяви, невтомна допитливість, відкритість до оточуючого світу. Прогалини у розвитку саме у дошкільному віці безпосередньо впливають на ефективність подальшого формування творчої особистості.

Дошкільна освіта є фундаментом сучасної системи безперервної освіти, який вкрай необхідно зміцнити. Спрямованість дошкільної освіти на кінцевий педагогічний результат – творчий розвиток особистості дитини та забезпечення її творчого зростання на наступних ступенях безперервної освіти, передбачає високий рівень творчості вихователів дошкільних навчальних закладів. Тільки творчий вихователь здатний розгледіти в кожній дитині унікальну особистість, може дати імпульс до самовдосконалення через розвиток творчості, що йде з самої глибини душі дитини, побудувати фундамент успішності для її майбутнього розвитку.

У США, Німеччині, Японії проблема забезпечення гармонійного розвитку дітей дошкільного віку вирішується різними шляхами, різними засобами і на різних організаційних і педагогічних засадах. У США створено і впроваджено низку програм і моделей, що зосереджують увагу на різних аспектах розвитку дитини («Модель прямого інструктування», «Модель розвивальної взаємодії», «Когнітивно орієнтований навчальний курс», «Анти-стереотипний навчальний курс» та ін.). Спільною ознакою для означених програм і моделей є спрямованість педагогічного процесу на творчий розвиток особистості, формування її життєвих компетентностей.

У Німеччині запроваджено ситуативний підхід до виховання і навчання дітей дошкільного віку. Основна увага сконцентрована на соціальному розвитку дітей і створенні для них можливостей для розширення і збагачення соціального досвіду в

процесі спілкування не тільки з однолітками, але й членами їх сім'ї, старшими і молодшими, сусідами і жителями мікрорайону. Цей підхід отримав назву «ситуативного», враховуючи на те, що процес навчання і виховання дошкільників базується на використанні реальних життєвих ситуацій, які виникають під час перебування дітей у дошкільному закладі.

Основним завданням політики японської держави у сфері освіти є виховання і навчання творчої, неординарно мислячої, гармонійної й духовно розвиненої особистості. Відчутно впливають на функціонування системи дошкільних закладів в Японії – асоціація раннього розвитку «Навчання талантів». Під впливом асоціації Японська система виховання орієнтована на раннє виявлення творчих задатків і їх розвиток, чимало дошкільних навчальних закладів у своїй практичній роботі спирається на досвід японського скрипаля і педагога Синьїті Судзукі і Масари Ібуки, які вважали талант максимальним рівнем розвитку здібностей дитини, а вік від 3 до 6 років – періодом, коли вирішується її доля як творчої особистості.

В Україні також неухильно впроваджуються різноманітні програми з дошкільної освіти («Скарбниця моралі», «Про себе треба знати, про себе треба дбати», «Соняшник», «Казкова фізкультура», «Грайлик», «Впевнений старт», «Українське дошкілля», «Радість творчості», «Оберіг», «Я у Світі», «Розквіт», «Дитина» тощо), які за наявності єдиного стандарту – Базового компонента дошкільної освіти, – забезпечують широкий простір для творчості вихователя в організації діяльності дітей під час їх перебування у дошкільному навчальному закладі, у різних видах діяльності (ігровій, руховій, образотворчій, музичній, мовленнєвій, пошуково-дослідницькій, пізнавальній тощо). Маючи багато спільного з іншими видами творчості, педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу є своєрідною, пов'язаною із характером навчально-виховного процесу у дошкільному навчальному закладі і з його результатом – особистістю дитини.

Вихователь дошкільного навчального закладу – це завжди активна, творча особистість. Він є організатором повсякденного життя дитини дошкільного віку. Вихователь – близький і доступний зразок для наслідування, що спонукає дітей слідувати за ним, рівнятися на нього. Педагогічне керівництво таким складним організмом, як дитячий колектив зобов'язує вихователя дошкільного навчального закладу бути винахідливим, кмітливим, завжди готовим до творчого вирішення будь-яких ситуацій, знаходити шляхи щодо стимулювання розвитку дошкільників, індивідуалізації та диференціації навчально-виховного процесу. Тому вихователь дошкільного навчального закладу повсякдень застосовує свою творчу уяву і фантазію, даруючи цікаві нові ідеї вихованцям.

Важливим елементом діяльності вихователя дошкільного навчального закладу є його педагогічна творчість. Педагогічна творчість є гарантом успіху, адже дає змогу реалізувати найсміливіші задуми вихователя. Вагомим внеском у досліджувану проблему є спадщина К. Ушинського, С. Русової, Г. Ващенко. Визначний педагог сучасності В. Сухомлинський відзначав, що «виховання – це людські стосунки. Хороший педагог – це, насамперед, людина, що любить дітей, знаходить радість у спілкуванні з ними, вірить у те, що кожна дитина може стати доброю людиною, вмє дружити з дітьми, бере близько до серця дитячі радощі і прикрощі, знає душу дитини, ніколи не забуває, що він сам був дитиною» [4, с. 37].

Сьогодні в Україні у практичній діяльності дошкільних навчальних закладів традиційним стало використання таких форм роботи, як «День новатора», «Творча педагогічна вітальня», «Творча майстерня», «Конкурс фахової майстерності», «Педагогічний конкурс», «Творчий вихователь», «Кращий вихователь року», «Ярмарок методичних ідей», «Творчий звіт», «Творча лабораторія», «Педагогічний фрістайл», «Банк педагогічних ідей», «Клуб творчих зустрічей», «Методичний аукціон» тощо, які демонструють творчий потенціал окремих вихователів і педагогічних колективів дошкільних навчальних закладів.

Для підвищення професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів організуються різні заходи: науково-практичні конференції, семінари-практикуми, лекції, тренінги, форуми, обмін досвідом, «мозкові штурми», брейн-ринги, ділові ігри, «круглі столи», консультації, творчі звіти тощо; презентації авторських лабораторій, опорних дошкільних закладів; обговорення й рецензування педагогічних проєктів; популяризація творчих ідей і технологій виховання дітей дошкільного віку; створення творчих груп з педагогів, які бажають розробити методичний матеріал за певною темою виховання дітей дошкільного віку; створення «проблемних» груп для вивчення й аналізу конкретної педагогічної проблеми тощо.

Значна кількість сучасних вихователів дошкільних навчальних закладів прагнуть до

використання у роботі з дітьми різноманітних форм музикотерапії, арттерапії, анімалотерапії, казкотерапії, ігротерапії, елементів психогімнастики, музичних та драматичних імпровізацій, спрямованих на розвиток розумових і психічних процесів у дітей дошкільного віку (уваги, пам'яті, уяви, сприймання, мислення, мовлення), психічних властивостей та пізнавальних здібностей (допитливості, раціональності, винахідливості та ін.), якостей особистості (відповідальності, самостійності, наполегливості, креативності, лідерських та організаторських якостей та ін.), заохочення до отримання насолоди від самого процесу творчості.

Відмінності в педагогічній творчості вихователя дошкільного навчального закладу і вчителя пов'язані із специфікою виконання професійних функцій, метою і змістом вирішуваних завдань, особливостями методики роботи з дітьми дошкільного віку, характером спілкування, наявності суворого режиму дня тощо. Це все впливає на форми і види творчої діяльності майбутнього педагога, який працює з дошкільниками.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу обумовлюється його потенціалом, сформованим на основі накопиченого ним соціального і професійного досвіду, психолого-педагогічних і спеціальних знань, умінь і навичок, нових ідей, що дозволяють йому знаходити і застосовувати оригінальні рішення, інноваційні методи і форми організації освітнього процесу у дошкільному навчальному закладі, критично оцінювати і відхиляти застарілі прийоми роботи, творчо використовувати передовий педагогічний досвід, постійно досліджувати свою роботу, вдосконалювати виконання професійних функцій, творчо взаємодіяти з дітьми дошкільного віку, їх батьками і колегами.

Як і в будь-якому виді творчості, у педагогічній творчості вихователя дошкільного навчального закладу поєднуються нормативні і евристичні елементи. Тому вихователь дошкільного навчального закладу має реалізувати у своїй педагогічній творчості такі напрями: психологічний, педагогічний, організаційний, методичний, дидактичний, управління та контролю, підготовки і підвищення кваліфікації.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу може виявлятися в методичній сфері, в інноваційній діяльності, у практичному впровадженні результатів наукових досліджень, передового досвіду колег, у модернізації, раціоналізації, вдосконаленні вже відомих способів вирішення завдань професійної діяльності, у здатності знаходити декілька різних варіантів для вирішення однієї і тієї ж педагогічної проблеми. Свою педагогічну творчість вихователь дошкільного навчального закладу проявляє, оформляючи групу, куточок для батьків, зал до свята, використовуючи природний підручний матеріал для виготовлення з дітьми іграшок, дитячих виробів та інше. Його творчі здібності

необхідні при організації та керівництві дитячими іграми, співпраці і взаємодії з батьками.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу може проявлятися в особистісному підході до дитини, у відборі і презентації дітям змісту навчального матеріалу та їх безпосередньої ігрової діяльності, у визначенні організаційних форм і методів навчання та виховання дітей в дошкільному навчальному закладі. Педагогічне керівництво творчою діяльністю дитини також вимагає від педагога дошкільної освіти вміння вирішувати проблемні ситуації, стимулювати інтерес, виховувати в дитини потребу в творчості, розуміючи природні закономірності її розвитку.

Аналіз наукових досліджень у галузі професійної діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів (А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, Т. Жаровцева, Л. Зайцева, Е. Карпова, І. Княжева, Н. Маковецька, В. Нестеренко, Р. Пріма, Т. Степанова та ін.) і педагогічної творчості педагога (В. Андрущенко, В. Андреев, Г. Альтшуллер, А. Брушлинський, І. Дмитрик, В. Загвязинський, І. Зязюн, В. Кан-Калик, І. Канєвська, Н. Кічук, П. Кравчук, Б. Красовський, З. Левчук, О. Матюшкін, М. Нікандров, В. Овчинников, М. Поташник, О. Савченко, В. Семиченко, В. Сухомлинський, С. Сисоева, В. Цапок та ін.), дозволив визначити наступні характеристики педагогічної творчості вихователів, а саме: перенесення знань і умінь у нові ситуації професійної діяльності у дошкільному навчальному закладі, бачення нових проблем у знайомих, стандартних умовах, бачення нової функції знайомого об'єкта, вміння вбачати альтернативу розв'язання проблеми; вміння комбінувати раніше знайомі способи розв'язання проблеми у новий спосіб, уміння створювати оригінальні способи розв'язання проблеми при наявності вже відомих.

Творчість вихователя дошкільного навчального закладу розглядаємо як складну, різнобічну, інтеграційну діяльність, метою якої є досягнення оптимальних результатів у вихованні і навчанні дітей дошкільного віку, що досягається шляхом пошуку неординарних, оригінальних і продуктивних способів розв'язання проблем професійної діяльності. Творчість вихователя дошкільного навчального закладу це не постійна величина, вона може розвиватися у процесі систематичної педагогічної роботи. Але її розвиток відбувається не стихійно, а під впливом систематичної професійної роботи у дошкільному навчальному закладі.

Основа педагогічної творчості вихователя дошкільного навчального закладу становлять такі показники: творча уява, креативність мислення, широта кругозору, творче мислення, методична компетентність тощо. Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу має багатокомпонентну структуру, елементами якої виступають: мотиваційно-цільовий, який передбачає постановку творчих цілей і визначення шляхів її досягнення, (цілереалізації); інформаційно-змістовний – конкретизує знання та вміння, якими

повинен володіти вихователь дошкільного навчального закладу, щоб мати можливість побачити та творчо вирішити поставлені перед ним задачі; процесуально-діяльний, який передбачає усвідомлений і технологічно виправданий вибір творчих методів, які впливають на ефективність педагогічної діяльності; контрольно-коригувальний, який передбачає набуття цілісного уявлення про результати формування творчої особистості; оціночно-результативний компонент, який забезпечує оцінку та самооцінку результатів творчої діяльності.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу тісно пов'язана з рівнем розвитку у нього загальних педагогічних здібностей: організаторських, сугестивних, комунікативних, перцептивних, емоційної стійкості, оптимістичного прогнозування, креативних. Педагогічна творчість дозволяє вихователю дошкільного навчального закладу піднятися до вершин професійної майстерності.

Готовність вихователя дошкільного навчального закладу до педагогічної творчості у професійній діяльності особливий особистісний стан, який передбачає наявність у вихователя ціннісного ставлення до професійної діяльності як творчого процесу, володіння ефективними способами і засобами рефлексії. Готовність вихователя дошкільного навчального закладу до педагогічної творчості у професійній діяльності є внутрішньою силою, що формує творчу позицію педагога. За структурою це складне інтегративне утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, навички особистості, вона є передумовою ефективної діяльності вихователя, максимальної реалізації його можливостей, розкриття його творчого потенціалу.

Основні критерії готовності вихователя дошкільного навчального закладу до педагогічної творчості у професійній діяльності це: емоційно-ціннісне позитивне ставлення до педагогічної творчості у професійній діяльності, володіння знаннями і вміннями необхідними для творчості у професійній діяльності, рівень сформованості творчих здібностей, швидкість адаптації особистості в різних педагогічних ситуаціях.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу передбачає самореалізацію індивідуальних, психологічних, інтелектуальних можливостей і здібностей, цілеспрямовану, усвідомлену діяльність, спрямовану на оптимальне та продуктивне вирішення професійних педагогічних завдань у роботі з дітьми дошкільного віку. Лише творчий вихователь дошкільного навчального закладу здатний розгледіти в кожній дитині унікальну особистість, побудувати фундамент успішності для її майбутнього розвитку. Зрозуміло, що майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу потрібно спеціально готувати до творчої професійної діяльності. І вирішити це завдання можливо і необхідно в процесі і в умовах його підготовки до професійної діяльності у вищому педагогічному навчальному закладі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М. Реалізація педагогічних ідей В. О. Сухомлинського щодо творчого самовираження дитини в сучасній практиці дошкільного закладу / А. М. Богуш // Наук. зап. Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2008. – Вип. 78, Ч. 1. – С. 171–174. – (Серія «Пед. науки»).
2. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології / В. П. Андрущенко [та ін.]. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – 183 с.
3. Положення про дошкільний навчальний заклад : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 року № 305 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/305-2003-%D0%BF>.
4. Сухомлинський В. О. Серце відаю дітям. Вибр. твори: У 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. Т. 3. – С. 283.
5. Чаплигін О. К. Творчий потенціал людини: від становлення до реалізації (соціально філософський аналіз) / О. К. Чаплигін. – Харків: Основа, 1999. – 277 с.

Листопад Алексей Анатольевич,

кандидат педагогических наук, доцент,

доцент кафедры дошкольной педагогики,

Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА ВОСПИТАТЕЛЯ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

В статье описаны детерминанты, оказывающие влияние на совершенствование педагогического творчества воспитателя дошкольного образовательного учреждения, доказано, что дошкольное образование призвано обеспечить появление и развитие творческих способностей ребенка, так как именно в дошкольном возрасте закладываются основные направления, по которым будет происходить развитие детской личности в дальнейшем. Аргументировано, что сегодня социально-педагогические условия в Украине требуют творческого, инициативного, изобретательного воспитателя, способного адаптироваться в меняющихся жизненных ситуациях, критически мыслить, реагировать на новые запросы общества, успешно реализовать себя в творческой профессиональной деятельности. Обосновано, что современный воспитатель должен быть творческим, умеющим нетрадиционно, по-новому преподнести учебный материал, интересно организовать педагогическую работу в дошкольном образовательном учреждении, предоставить детям возможность проявить себя как творческим личностям. Приведены доказательства, что успехи и достижения детей дошкольного возраста напрямую зависят от личности воспитателя, его профессиональной подготовки и творческого потенциала, именно от воспитателя в значительной мере зависит, насколько те новации, которые вносятся в современное содержание, организацию и методики воспитательно-образовательного процесса будут внедрены в практику работы с детьми. Обосновано, что деятельность воспитателя дошкольного образовательного учреждения способствует определению и дальнейшему развитию потенциальных возможностей ребенка, рассмотрены требования, предъявляемые обществом и педагогической наукой к современному дошкольному образованию, прежде всего, необходимость создания оптимальных условий для воспитания активной творческой личности. Аргументировано, что совершенствование педагогического творчества воспитателя дошкольного образовательного учреждения является в настоящее время одной из приоритетных задач дошкольного образования в Украине, США, Германии, Японии, но имеет свои традиции обусловленные особенностями национальных систем образования. Приведены доводы о том, что формирование творческой личности дошкольника под силу лишь творческому воспитателю, а реализация творческого потенциала личности воспитателя дошкольного образовательного учреждения осуществляется в процессе его профессиональной деятельности. Дано определение феномена «педагогическое творчество воспитателя дошкольного образовательного учреждения» и рассмотрены специфические его особенности, представлено их теоретическое обоснование. Доказано, что именно педагогическое творчество воспитателя дошкольного образовательного учреждения позволяет ему реализовать современные программы воспитания и обучения детей раннего и дошкольного возраста и особыми, возникающими в психолого-педагогическом процессе дошкольного образовательного учреждения, ситуациями, разрешая которые, он способствует практическому воплощению задач творческого развития детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: педагогическое творчество, ребенок дошкольного возраста, воспитатель, дошкольное образовательное учреждение.

Oleksiy Anatolievych Lystopad,
PhD in Pedagogical Sciences (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor,
Associate Professor at the Faculty of Preschool Education,
State institution «South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine

PEDAGOGICAL CREATIVITY PECULIARITIES OF A PRESCHOOL EDUCATOR

The determinants facilitating improvement of a preschool educator's pedagogical creativity are described in the article; it has been proved that preschool education is called to provide emergence and development of child's creative abilities, since this is the preschool age when main directions of child's further personality development. It is substantiated that today's social and pedagogical conditions within Ukraine demand a creative, initiative and inventive educator who is able to get adapted to changing life situations, to think critically, to react to new society needs, to realise himself / herself in creative professional activity. It is grounded that a contemporary educator must be creative being able to represent learning material in non-traditional innovative way, to organize pedagogical work at a preschool establishment in an interesting way, to enable children to express themselves as creative personalities. There are given evidences that preschool-aged children's success and achievements depend directly on educator's personality, his / her professional preparedness and creative potential; this is the educator on whom the innovations in modern contents, organization and methods of the educational process depend as well as how far they will be implemented into working practice with children. It is substantiated that preschool educator's activity facilitates designation and further development of child's potential abilities; there have been considered the requirements set by society and pedagogical science to contemporary preschool education, to be more precise the necessity to create optimal conditions enabling education of an active creative personality. It has been grounded that improvement of preschool educator's pedagogical creativity is proved to be nowadays one of the priority tasks in the sphere of education within Ukraine, the USA, Germany, Japan, though it has its own traditions stipulated by peculiarities of national educational systems. Some argumentations are given; they are: only a creative educator can facilitate the formation of preschool child's creative personality; preschool educator's creative personal potential is realized in the process of his / her professional activity. The phenomenon "preschool educator's pedagogical creativity" has been defined; its specific features have been described; their theoretical background has been represented. It has been proved that this is preschool educator's pedagogical creativity that allows him / her to implement modern educational curricula targeted to junior and senior preschool children; to solve complicated situations arising within the psychological-pedagogical process in establishments of preschool education, which enables practical implementation of tasks aimed at preschool children's creative development.

Key words: pedagogical creativity, a preschool child, educator, preschool educational establishment.

Подано до редакції: 14.09.2016 р.

Рекомендовано до друку: 01.10.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор Е. Е. Карпова